

Maatschappelijk verantwoord ondernemen in de jaarverslaggeving

Inleiding

Een duidelijk verband tussen vennootschap en onderneming komt naar voren in de jaarrekening en het jaarverslag. De jaarrekening bevat de financiële, cijfermatige verslaggeving van de gang van zaken bij een onderneming in een bepaald boekjaar. Naast het inzicht dat de jaarrekening behoort te geven in het vermogen, de solvabiliteit en de liquiditeit van een vennootschap, dient zij inzicht te verlenen in het resultaat van de onderneming die door die vennootschap wordt gedreven (art. 2:362 BW). Het jaarverslag dient een getrouw beeld te geven van de toestand op de balansdatum en van de gang van zaken gedurende het boekjaar van een rechtspersoon en van de groepsmaatschappijen waarvan de financiële gegevens zijn opgenomen in zijn jaarrekening (art. 2:391 BW). In het jaarverslag doet het bestuur schriftelijk verslag van het gevoerde beleid en de verwachte gang van zaken bij de onderneming.

Verslaggeving over maatschappelijk verantwoord ondernemen

Actueel is de vraag of het inzicht dat door de jaarrekening en het jaarverslag wordt verschaft in de activiteiten van de onderneming, zou moeten worden uitgebreid tot inzicht in andere dan financiële en economische aspecten van de bedrijfsactiviteiten. Bij andere aspecten wordt gedacht aan de wijze waarop het bedrijf omgaat met zijn kapitaalverschaffers, werknemers en andere stakeholders, het milieu, corruptie, problematiek op het gebied van mensenrechten, enzovoort. Daarbij gaat het niet alleen om de activiteiten van de onderneming in Nederland, maar ook om de activiteiten van de onderneming in het buitenland. De laatste tijd krijgt het onderwerp verslaggeving over maatschappelijk verantwoord ondernemen steeds meer aandacht in de pers en in het bedrijfsleven. Zo verlangen banken bij het verstrekken van nieuwe financieringen vaak een verklaring van het lenende bedrijf, dat dit bedrijf geen gebruik maakt van kinderarbeid, corruptie, enzovoort. Daarnaast heeft de financiële sector behoefte aan dergelijke verslaggeving in verband met de selectie van ondernemingen voor plaatsing in sociaal-ethische en duurzame beleggingsfondsen. Ook de Nederlandse politiek heeft zich over dit onderwerp gebogen. Dit heeft ertoe geleid dat de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) namens het kabinet is verzocht om te adviseren omtrent verslaggeving door ondernemingen

over aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Deze adviesaanvraag heeft geresulteerd in de ontwikkeling van een conceptueel kader voor maatschappelijke verslaggeving en een aanpassing van Richtlijn 400 Jaarverslag (hierna: Richtlijn 400). In het navolgende wordt nader ingegaan op de achtergrond, de inhoud en de status van Richtlijn 400.

De achtergrond van Richtlijn 400

Verslaggeving over maatschappelijk verantwoord ondernemen als onderwerp van internationaal politiek debat

Sinds jaren wordt in internationale politieke fora gediscussieerd over de noodzaak van duurzame productie en duurzame ontwikkeling van de wereldeconomie. Diverse internationale instanties pleiten ervoor om ondernemingen te verplichten de maatschappelijke aspecten van de bedrijfsvoering in hun jaarverslaggeving op te nemen. De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft op 27 juni 2000 aangescherpte richtlijnen uitgevaardigd voor multinationale ondernemingen ter zake van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Deze richtlijnen bevatten de aanbevelingen die de regeringen van de ruim dertig OESO-landen aan hun ondernemers doen. Deze aanbevelingen hebben betrekking op milieuzorg, respect voor mensenrechten en arbeidsrechten, belastingplicht voor ondernemingen, fraudebestrijding en kennisoverdracht. De ondernemers worden voorts aangespoord om niet-financiële informatie in hun verslaggeving op te nemen, waaronder rapportage op milieu- en sociaal gebied.

De belangrijkste instantie op het gebied van internationale richtlijnen voor verslaggeving is op dit moment het Global Reporting Initiative (GRI). Het GRI is in 1997 door de United Nations Environment Programme in het leven geroepen om te bevorderen dat de duurzaamheidsverslaggeving wereldwijd op hetzelfde niveau wordt gebracht als dat van de financiële verslaggeving, vooral met betrekking tot aspecten als vergelijkbaarheid, verificatie, tijdigheid en algemeen aanvaarde beginselen. Andere taken van het GRI zijn het ontwerpen en het bevorderen van internationaal gestandaardiseerde rapportages en kernindicatoren voor ondernemingen, aan de hand waarvan de economische, milieutechnische en/of sociale aspecten van de activiteiten van een organisatie tot uiting kunnen worden gebracht. In 2002 heeft het GRI

een vernieuwde versie van de Sustainability Reporting Guidelines gepubliceerd, een kader voor verslaggeving over maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Op Europees niveau wordt vooral het belang van internationale richtlijnen en instanties benadrukt en wordt aangegeven dat de rol van de nationale overheden met name voorwaarden scheppend en stimulerend zou moeten zijn (Groenboek en Witboek van de Europese Commissie, respectievelijk juli 2001 en juli 2002, en de resolutie van de Raad van februari 2003).

Verslaggeving over maatschappelijk verantwoord ondernemen als onderwerp van Nederlands politiek debat

Maatschappelijk verantwoord ondernemen werd onderwerp van debat in de Nederlandse politiek met de publicatie van het '10 punten plan' van GroenLinks in 1999. Doel van deze publicatie was dat de rol van de Nederlandse overheid in het debat over maatschappelijk verantwoord ondernemen op heldere wijze zou worden geformuleerd. Een van de punten betrof een oproep over deze problematiek advies te vragen aan de Sociaal-Economische Raad (SER). Na overleg met de Tweede Kamer heeft het kabinet op 10 december 1999 advies gevraagd. De SER heeft daarop op 15 december 2000 een rapport doen uitgaan met de titel 'De winst van waarden', waarin onder meer wordt geadviseerd het onderwerp maatschappelijk verantwoord ondernemen niet wettelijk te regelen, maar het initiatief bij het bedrijfsleven zelf te leggen. Op 30 maart 2001 heeft het kabinet op het SER-advies gereageerd met een notitie, getiteld 'Maatschappelijk verantwoord ondernemen: het perspectief vanuit de overheid' (Kamerstukken II 2000/01, 26 485, nr. 14). Hierin wordt uiteengezet hoe de Nederlandse overheid in haar dagelijkse beleid inspeelt op maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Op 6 september 2001 hebben de Partij van de Arbeid en GroenLinks een initiatiefwetsvoorstel aan de Tweede Kamer gepresenteerd tot wijziging van artikel 2:391 BW. Voorgesteld wordt ondernemingen met internationale activiteiten te verplichten in hun jaarverslag melding te laten doen van de impact van hun activiteiten op ethisch, sociaal en ecologisch gebied (Kamerstukken II 2000/01, 27 905, nr. 1, 2 en 3). De Raad van State heeft ter zake van het wetsontwerp een advies geschreven. Dit advies is nog niet openbaar.

Wenselijkheid van transparantie

In lijn met de aanbevelingen van internationale instanties heeft zowel de SER als het kabinet aangegeven, dat het wenselijk is de transparantie ter zake van de prestaties van ondernemingen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen te vergroten. De drie thema's

die maatschappelijk verantwoord ondernemen kenmerken, zijn *People* (de gevolgen voor mensen binnen en buiten het bedrijf), *Planet* (de gevolgen voor het natuurlijk leefmilieu) en *Profit* (de gevolgen voor het bedrijf). Het kabinet en de Tweede Kamer zijn van mening dat deze onderwerpen in de verslaggeving moeten worden opgenomen. Dit stelt belanghebbenden in staat hiervan kennis te nemen en deze aspecten te laten meewegen in hun besluitvorming over bijvoorbeeld het aangaan van zakelijke contracten, beleggingen of aankopen. Het kabinet heeft het SER-advies overgenomen, waarin onder meer wordt voorgesteld de RJ te vragen aanbevelingen te doen voor verbetering van de verslaggeving van ondernemingen over maatschappelijk verantwoord ondernemen.

De Raad voor de Jaarverslaggeving

De RJ is het uitvoerende orgaan van de Stichting voor de Jaarverslaggeving en is belast met het opstellen en publiceren van richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor Nederlandse ondernemingen en organisaties. Verder adviseert de RJ de overheid en andere regelgevende instanties over voorschriften op het gebied van externe verslaggeving. De RJ is samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschaffers en de gebruikers van de informatie en de controleurs van de verslaggeving. De bestuursleden worden voorgedragen door de bij de Stichting voor de Jaarverslaggeving betrokken instanties (het Verbond van Nederlandse Ondernemingen, diverse organisaties van werkgevers, werknemers, registeraccountants, accountant-administratieconsulenten, beleggingspecialisten en het midden- en kleinbedrijf).

Adviesaanvraag aan de Raad voor de Jaarverslaggeving

De RJ is in juni 2001 verzocht advies uit te brengen over de mogelijkheid van integratie van maatschappelijke aspecten in de verslaggeving van ondernemingen en daarvoor een concreet kader te ontwikkelen. Een dergelijk kader zou moeten bevorderen dat maatschappelijke verslaggeving consistent, onderling vergelijkbaar en verifieerbaar is. Uitgangspunt was daarbij de vrijwilligheid en eigen verantwoordelijkheid van ondernemingen. De adviesaanvraag heeft ertoe geleid dat de RJ inmiddels twee documenten heeft gepubliceerd: Richtlijn 400 en de 'Handreiking voor Maatschappelijke Verslaggeving (versie 2003)' (hierna: de Handreiking). De tekst van Richtlijn 400 is in november 2003 verschenen en is opgenomen in de bundel 'Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, Jaareditie 2003' (hierna: de Richtlijnen). In Richtlijn 400 doet de RJ sterke aanbevelingen tot het opnemen van aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen in het jaarverslag. De Handreiking is opgenomen in een apart boekwerk en bevat een leidraad voor onderne-

mingen ten behoeve van het opstellen van een maatschappelijk verslag. Hierin wordt een gedetailleerde toelichting op het begrippenkader van Richtlijn 400 gegeven en worden keuzemogelijkheden beschreven. Ook wordt in de Handreiking stilgestaan bij onderwerpen als communicatie en verspreiding van een maatschappelijk jaarverslag.

De inhoud van Richtlijn 400

Wanneer is Richtlijn 400 van toepassing?

Richtlijn 400 (2003) vervangt Richtlijn 400 (herzien in 1996) en is van kracht voor verslagjaren die beginnen op of na 1 januari 2004. Zoals gebruikelijk bij herziene Richtlijnen beveelt de RJ het gebruik van deze Richtlijn ook voor eerdere verslagjaren aan.

Op welke ondernemingen is Richtlijn 400 van toepassing?

Richtlijn 400 is van toepassing op alle rechtspersonen die op basis van titel 9 van Boek 2 BW verplicht zijn een jaarverslag op te stellen: beursgenoteerde ondernemingen en andere grote en middelgrote ondernemingen.

Waarom verslaggeving over de maatschappelijke aspecten van ondernemen?

Richtlijn 400 bevat een uitwerking van de wettekst van artikel 2:391 BW. De RJ doet in deze Richtlijn aanbevelingen voor de inhoud van het financiële jaarverslag. Nieuw in Richtlijn 400 zijn de alinea's 117 tot en met 124, die zien op de verslaggeving over aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daaronder worden verstaan milieu-, sociale en economische aspecten. Als reden voor deze vernieuwing wijst de RJ op de toenemende maatschappelijke verwachting dat rechtspersonen in hun verslaggeving informatie opnemen omtrent maatschappelijke aspecten van het ondernemen. Het gaat daarbij om een weergave van beleid, uitvoering, uitkomsten en toekomstverwachtingen ten aanzien van hun maatschappelijk (verantwoord) ondernemen. De RJ stelt daarbij dat verslaggeving over de maatschappelijke aspecten van de ondernemingsactiviteiten niet alleen de behoeften aan informatie van de gebruikers vervult, maar ook de rechtspersoon de mogelijkheid biedt om door middel van zijn handelen zijn maatschappelijke betrokkenheid vanuit ondernemingsdoelstellingen te laten zien. Ter bevordering van de transparantie van het handelen van rechtspersonen wordt in de alinea's 120 tot en met 123 een kader aangereikt, dat beoogt steun en richting te geven aan verslaggeving over maatschappelijke aspecten van ondernemen en de ontwikkeling daarvan. De RJ raadt aan dit kader te gebruiken bij het opstellen van de jaarverslaggeving.

Op welke wijze kan de verslaggeving gebeuren?

Aanbevolen wordt over maatschappelijke aspecten van het ondernemen te rapporteren in het jaarverslag of in een afzonderlijk document, zoals een apart maatschappelijk verslag, sociaal jaarverslag en/of milieujaarverslag, of in het jaarverslag en in een afzonderlijk document. Indien de rapportage in een afzonderlijk document wordt opgenomen, wordt aanbevolen om in het jaarverslag een verwijzing naar het afzonderlijke document op te nemen. Deze verwijzing kan ook het voornemen betreffen van toekomstige publicatie.

Wat zijn 'maatschappelijke aspecten' van ondernemen?

In alinea 121 van Richtlijn 400 wordt aangegeven waarop een rapportage over maatschappelijk verantwoord ondernemen nu eigenlijk ziet:

'Bij de verslaggeving over maatschappelijk ondernemen wordt aanbevolen aandacht te besteden aan de volgende aspecten:

a. algemene aspecten

Hier worden uiteengezet de belangrijkste problemen/uitdagingen voor de rechtspersoon, in welke mate deze (mede) bepalend zijn voor de bedrijfsstrategie, welke rol in dit kader belanghebbenden bij de rechtspersoon (stakeholders) vervullen, het onderlinge verband tussen de milieu-, sociale en economische aspecten (zie onder b., c. en d.), alsmede maatschappelijke aspecten van de verkochte producten en/of verrichte diensten (bijvoorbeeld veiligheid, kwaliteit);

b. milieu-aspecten

Hieronder komen aan de orde beheersing van de belasting van het milieu, gebruik van goederen (zoals energie, water en andere grondstoffen) en effecten in de productieketen;

c. sociale aspecten

Hieronder worden begrepen arbeidsaangelegenheden, waarbij onder meer aan de orde komen werkgelegenheid (opbouw personeelsbestand en gemiddeld personeelsverloop), arbeidsvoorwaarden, personeelsvoorzieningsbeleid in relatie tot de arbeidsmarkt en sociale zekerheid (waaronder preventie van arbeidsongeschiktheid, outplacementvoorzieningen en arbeidspools), overleg tussen werknemers en management en de zeggenschapsrechten van de werknemers, veiligheid en gezondheid, opleiding en training, diversiteit en ontplooiingsmogelijkheden. Tevens worden hieronder begrepen mensenrechten

(waaronder werknemersrechten en beleid ten aanzien van kinderarbeid, dwangarbeid en non-discriminatie), integriteit (beleid ten aanzien van corruptie), aspecten van sociaal-maatschappelijke betrokkenheid, enzovoort; en

d. economische aspecten

Hiertoe behoren de financiële bijdragen aan de maatschappij in brede zin waarin de onderneming opereert (bijvoorbeeld in de vorm van belastingen), de financiële bijdragen van de rechtspersoon aan zijn stakeholders zoals afnemers, toeleveranciers, werknemers, vermogensverschaffers en overheid (bijvoorbeeld door middel van een overzicht van de verdeling van de toegevoegde waarde, zoals aanbevolen in hoofdstuk 370 Overzicht toegevoegde waarde) en de maatschappelijke creatie en verspreiding van kennis via onderzoek en ontwikkeling, training en dergelijke.’

‘Toegevoegde waarde’ wordt in de Richtlijnen gedefinieerd als ‘de waarde die de onderneming toevoegt aan de ingekochte goederen en diensten’; dat wil zeggen, de netto-omzet minus ingekochte goederen en diensten. Deze toegevoegde waarde wordt verdeeld over (1) het personeel in de vorm van lonen, salarissen en sociale lasten, (2) de vermogensverschaffers in de vorm van rente en dividenden, (3) de overheid in de vorm van belastingen en heffingen, (4) afschrijvingen en (5) ingehouden winst.

Welke elementen komen in de verslaggeving over maatschappelijke aspecten van ondernemen aan de orde?

In alinea 122 van Richtlijn 400 wordt aangegeven welke elementen aan de orde komen in de verslaggeving over de hiervoor genoemde aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Aanbevolen wordt per aspect aandacht te besteden aan de volgende elementen:

– dialoog met de belanghebbenden (stakeholders)

De uitgebreidheid van het verslag hierover is mede afhankelijk van de al dan niet actieve rol die belanghebbenden vervullen;

– beleid ter zake van het aspect

Hierbij komen aan de orde welk beleid ter zake van het aspect wordt gevoerd, en wat daarvoor de voornaamste overwegingen zijn. De rechtspersoon kan bij zijn beleid aansluiten bij bestaande (inter)nationale verklaringen, verdragen en richtlijnen. Bij dit element komen tevens de financieel economische aspecten van het beleid aan de orde;

– organisatie ervan

Bij dit element wordt ingegaan op de verdeling van taken en verantwoordelijkheden binnen de rechtspersoon en de wijze van beheersing hiervan (‘governance structuur’ en managementinformatiesystemen in verband hiermee);

– uitvoering en uitkomsten ervan

Bij dit element wordt informatie verstrekt over de uitvoering van het beleid mede aan de hand van de in het verslagjaar behaalde resultaten, bijvoorbeeld door het vermelden van getroffen maatregelen en behaalde prestaties. Tot de hier verstrekte informatie behoort tevens informatie over de toetsing van uitvoering en uitkomsten aan beleid en eerder uitgesproken verwachtingen; en

– toekomstverwachtingen.’

Bij toekomstverwachtingen gaat het om de verwachte gang van zaken, in het bijzonder met betrekking tot investeringen, financieringen, personeelsbezetting en de omstandigheden waarvan de ontwikkeling van de omzet en de rentabiliteit afhankelijk is (art. 2:391 lid 2 BW). Het verslag dient in te gaan op dat deel van het beleid dat voor de lange termijn is bepaald en de verwachte gevolgen van het te voeren beleid.

Segmentering

Bij de verschaffing van informatie over de maatschappelijke aspecten van ondernemen kan het van belang zijn een onderscheid te maken ten aanzien van de verschillende segmenten van een onderneming. In Richtlijn 400 wordt aanbevolen aan te sluiten bij het daaromtrent bepaalde in Richtlijn 350 Gesegmenteerde Informatie. Daarin wordt aangegeven dat een gediversifieerde of multinationale onderneming meestal verschillende groepen van producten of diensten voortbrengt of opereert in geografische gebieden met verschillen in de mate van winstgevendheid, groei mogelijkheden, toekomstverwachtingen en risico’s. Informatie over de verschillende activiteiten en de geografische gebieden waarin een onderneming opereert, is relevant om inzicht te verkrijgen in het rendement- en het risicoprofiel van die onderneming en ook voor het inzicht in de mate waarin de onderneming maatschappelijk verantwoord onderneemt.

De status van de Richtlijn 400

Uitgangspunt voor de Richtlijnen is de wettelijke regeling voor de jaarrekening en het jaarverslag, titel 9 van Boek 2 BW. Uitspraken van de Ondernemingskamer en de Hoge Raad worden in de Richtlijnen verwerkt. Bij het ontwerpen van Richtlijn 400 heeft de RJ voorts rekening gehouden met internationale ontwikkelingen op dit

gebied en in het bijzonder met de internationale standaarden, gepubliceerd door het GRI. De RJ maakt in de Richtlijnen een onderscheid tussen 'stellige uitspraken' en 'aanbevelingen'. De in deze bijdrage besproken passages uit Richtlijn 400 vallen in de categorie aanbevelingen. Het zou ook niet logisch zijn wanneer de RJ stellige uitspraken zou doen ten aanzien van een onderwerp dat (nog) niet wettelijk is geregeld. Zowel de stellige uitspraken als de aanbevelingen in de Richtlijnen hebben overigens geen bindende kracht zoals de voorschriften van Boek 2 BW. Het is in laatste instantie de rechter die in een individueel geval zal bepalen of een jaarrekening of een jaarverslag voldoet aan de eisen van de wet. Dit impliceert de eigen verantwoordelijkheid van de vennootschap voor haar jaarrekening en jaarverslag.

Opmerking met betrekking tot het maatschappelijk jaarverslag en bestuurdersaansprakelijkheid

Wanneer het verslag over de maatschappelijke aspecten van het ondernemen in het jaarverslag wordt opgenomen, wordt die informatie onderdeel van het jaarverslag. Alle bepalingen van Boek 2 BW betreffende het jaarverslag zijn daarop van toepassing. Indien een maatschappelijk jaarverslag in een afzonderlijk document wordt gepubliceerd, waarnaar het jaarverslag verwijst, rijst de vraag of dat ook dient te worden beschouwd als onderdeel van het jaarverslag in de zin van Boek 2 BW. Indien dat zo zou zijn, gelden alle bepalingen van Boek 2 BW die betrekking hebben op het jaarverslag, ook voor dat afzonderlijke maatschappelijke jaarverslag. Denk aan de voorschriften ten aanzien van de inhoud, de (tijdige) publicatie, de aansprakelijkheid van bestuurders voor de juistheid van de inhoud (art. 2:101, 210, 139, 249, 391, 392, 394 enz. BW). Met name de artikelen 2:139 en 249 BW zijn in dit opzicht relevant. Daarin wordt bepaald dat bestuurders tegenover derden aansprakelijk zijn voor schade die wordt geleden als gevolg van een misleidende voorstelling van de toestand van de vennootschap, die door het jaarverslag, de jaarrekening of de tussentijdse cijfers die de vennootschap bekend heeft gemaakt, wordt gegeven. De artikelen 2:150 en 260 BW over aansprakelijkheid van commissarissen worden door de hiervoor opgeworpen vraag niet geraakt, daar op commissarissen slechts aansprakelijkheid rust voor een misleidende voorstelling van zaken in de jaarrekening; volgens artikel 2:361 BW wordt onder de 'jaarrekening' verstaan: de balans en de winst- en verliesrekening met de toelichting; het jaarverslag staat daar los van. Ook de strafbaarheid van bestuurders en commissarissen ingevolge artikel 336 Wetboek van Strafrecht ziet alleen op onjuistheden in de balans, winst- en verliesrekening, staat van baten en lasten en de toelichting op deze stukken; het jaarverslag wordt in dit artikel niet genoemd.

Corporate governance in het perspectief van maatschappelijk verantwoord ondernemen

De aandacht voor zowel corporate governance als maatschappelijk verantwoord ondernemen heeft tot doel dat er meer transparantie komt ten aanzien van het bestuur, de organisatie en het gedrag van ondernemingen op alle terreinen waar de onderneming invloed heeft of sporen achterlaat. Beoogd wordt door openheid en verantwoording meer vertrouwen te kweken bij degenen die met ondernemingen te maken hebben. Het gaat hierbij om vertrouwen in het bestuur van de onderneming en vertrouwen in het gedrag van de onderneming. Regelmatig wordt betoogd dat corporate governance een onderdeel is van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Zo ziet de Commissie Tabaksblat (hierna: de Commissie) dat ook. Zij vermeldt in Annex 2 ('Taakopdracht nieuwe commissie corporate governance') van 'De Nederlandse Corporate Governance Code', die in conceptvorm op 1 juli 2003 is gepubliceerd en waarvan ten tijde van het schrijven van deze bijdrage nog geen definitieve versie tot stand is gekomen, dat deze code het oogmerk heeft beursgenoteerde ondernemingen een handreiking te bieden voor het verbeteren van hun governance. Naleving dient het vertrouwen in het goede en verantwoorde bestuur van ondernemingen te vergroten. De invalshoek van de kapitaalmarkt staat centraal, dat wil zeggen de relatie tussen beursgenoteerde ondernemingen en kapitaalverschaffers, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de positie van de andere stakeholders, zoals werknemers en andere betrokkenen. Deze invalshoek houdt volgens de Commissie in dat het onderwerp maatschappelijk verantwoord ondernemen buiten haar taakopdracht valt. Het onderwerp zou te breed zijn voor de nieuw ontwikkelde code voor het functioneren van Nederlandse ondernemingen op de kapitaalmarkt. Voorts wijst de Commissie op de gedragscodes voor maatschappelijk verantwoord ondernemen die op internationaal niveau door het GRI, OESO en anderen zijn ontwikkeld of nog in ontwikkeling zijn.

Slotopmerkingen

Het onderwerp verslaglegging over maatschappelijk verantwoord ondernemen is volop in beweging. Internationale instellingen, de Nederlandse overheid, financiële en juridische adviseurs, alsook het bedrijfsleven zijn serieus bezig om ideeën en intellectuele concepten ten aanzien van dit thema uit te werken in concrete en voor de dagelijkse praktijk werkbare normen. Een aantal grote ondernemingen publiceert sinds enige jaren 'milieu-', 'duurzaamheid-' en/of 'sociale' jaarverslagen. Deze variëren aanzienlijk qua inhoud, de reikwijdte van de activiteiten waarover verslag wordt gedaan (alleen de Nederlandse

of ook buitenlandse activiteiten), de presentatie, de verificatieprocedures, enzovoort. De Handreiking en de nieuwe bepalingen in Richtlijn 400 betekenen een stap vooruit naar een heldere, vergelijkbare en meetbare verslaggeving over de mate waarin een bedrijf maatschappelijk verantwoord onderneemt.

*Mr. T.E. Lambooy
Loyens & Loeff*